

ET HJEM I VANTINGE

AF

LÆRER P. LARSEN, VANTINGE.

I Begyndelsen af det nittende Aarhundrede var der jo mange alvorlige Kristne paa Fyn, som ikke fandt Tilfredsstillelse for deres religiøse Trang i den forstandsmæssige Kristendomsforkyndelse, der var almindelig i de fleste Kirker, og som derfor søgte aandelig Næring og Opbyggelse ved de saakaldte gudelige Forsamlinger. Bedst kendt er Kerteminderbevægelsen, men ogsaa i Midtfyns Sogne fandtes en Del »opvakte«. Til disse hørte Husmand og Væver Rasmus Knudsen og hans Familie i Vantinge. Rasmus Knudsen var Lægprædikant paa denne Egn af Midtfyn, og selv om han ikke kan sidestilles med Peder Larsen Skræppenborg eller Kristen Madsen fra Bregnør, som han var paavirket af og stod i Forbindelse med, var han dog en Mand, som ikke helt bør glemmes.

Han blev født i Anneksgaarden (Matr. No. 3 a) i Vantinge først i Januar 1796 som Søn af Gmd. Knud Rasmussen og Hustru, Elisabeth Nielsdatter. I sine yngre Aar var han gerne med, hvor det gik lystigt til og veg heller ikke til Side for en dristig

Spøg, hvad Nedskriveren af disse Linier har hørt gamle Folk fortælle om. Den 1' Maj 1819 blev han gift med Mikkel Smeds Søster, Kirsten Jensdatter, af Vantinge Smedie. Til at begynde med boede de til Leje i et lille Hus i Vantinge By; men senere fik de bygget et Hus paa Vantinge Mark (Matr. No. 3 b), hvor Rasmus Knudsen efterhaanden blev en dygtig og skattet Væver. I Hjemmet opvoksede seks Børn, tre Sønner og tre Døtre, hvoraf flere lærte Væverhaandværket i den voksne Alder og blev Faderens Medhjælpere.

Paa hvilket Tidspunkt Rasmus Knudsen og hans Hustru kom til at høre til de »opvakte« Kreds kan næppe afgøres; men uden Tvivl er de blevet paa- virket af Peder Larsen Skræppenborg fra Brylle, og deres Hjem blev snart et af Samlingsstederne for Sognets og Omegnens »opvakte«. Af andre Hjem, hvor der ogsaa blev holdt Møder, skal nævnes Gaardmændene Christen Larsens (nu Nørregaard) og Broderen Hans Larsens (nu Toftegaard) paa Vantinge Mark og i »Maren Lavsens« Gaard i Nybølle. Her sang man særlig Kingos og Brorsons Salmer, og indtil Hans Agerbek blev Præst i Espe (1834), var det nærmest Rasmus Knudsen, som førte Ordet. At han ikke saa let lod sig forbløffe, viser følgende lille Til- dragelse. Engang kom nogle Karle fra Herregaarden Nordskov i Gestelev til et Møde for at drive Løjer med de »Hellige«; men Rasmus Knudsen var straks klar over Hensigten. Han tog venligt imod dem og bad om deres Hovedtøj, idet han sagde: »I ser jo, at her kun er lille Plads; men nu skal jeg gemme Huerne, til Mødet er forbi«. De var saaledes bundne for en Tid, men selve Forsamlingen, dens Tale og

Sang gjorde et saadant Indtryk paa den ene af Karlene, at han blev en stadig Gæst. Det var Mads Jørgensen fra Vantinge, som i 1837 kom til at tjene Agerbek i Espe Præstegaard som Avlskarl. Da Agerbek 1841 flyttede til Østerhæsing, forpagtede han Præstegaardens Jord ud til Mads Jørgensen, som siden blev godt kendt blandt Forsamlingsfolkene under Navnet Mads Forpagter. Han døde i Lumby Sogn $14/12$ 1873. I 1841 blev han gift med Johanne Hansdatter fra Vejstrup, som i flere Aar havde tjent Agerbek. Hun døde først $4/2$ 1913. Deres Søn var den kendte Lærer fra Elholm Friskole, Andreas Madsen, som døde $20/8$ 1922. I denne Forbindelse kan ligeledes nævnes, at Mads Forpagter havde en Søster boende paa Vantinge Mark, kaldet Karen Vægters, hvis Datter, Anne Kathrine, blev gift med Morten Eskesen.

Da Hans Agerbek i 1834 kom til Espe, blev han kort Tid efter indbudt til at overvære en gudelig Forsamling i Vantinge; men da han kom derover, var ikke blot Huset, men hele Gaden fuld af Mennesker. Dette skyldtes ikke blot Agerbeks kendte Navn og de Forventninger, man stillede til ham, men ogsaa Rasmus Knudsens tidligere Virksomhed. Nu aabnede Agerbek Kirkedøren og holdt Mødet i Kirken, og fra det Øjeblik af gør han Forsamlingsfolkenes Sag til sin og bliver deres Leder i de følgende Aar. Vilhelm Birkedal skriver i et Vennedigt over ham:

»En Fader var han for Guds smaa,
og aabned dem sin Kirkes Laage;
de stimled til fra nær og fjern —
han stod for dem som Skjold og Værn;
han aabned dem sit Hus i Trængsel,
mens andre kasted dem i Fængsel.«

I »Nordisk Kirketidende« for 1836 forsvarer Agerbæk Forsamlingsfolkene og skriver bl. a. følgende, som uden Tvivl gælder Rasmus Knudsen:

»Den eneste, som i mine Menigheder holdt Forsamlinger, var en fattig Husmand. Om ham hørte jeg straks ved min Ankomst hertil de forskelligste Rygter. De opvakte roste ham, de andre havde meget at udsætte paa ham. Nogle sagde, at han var afsindig, andre, at han var en Dagdriver, som forsømte sit Arbejde for at prædike, andre beklagede ham som en ulykkelig tungsindig Mand. Nu har jeg kendt denne Mand i henved to Aar og nøje givet Agt paa hele hans Levned. Han har en god sund Forstand, men den er oplyst af Kristus; hvad den tænker, maa altsaa være Daarskab for Verden. Han er baade en flittig og duelig Arbejder. Ofte har han arbejdet for mig selv til min Tilfredshed. Men om Søndagen arbejder han ikke, og da han har en stor Familie, er han, uagtet sin Flid, kun fattig — det kan Verden ikke finde sig i. De, som ansaa ham for tungsindig, maa slet ikke have kendt hans Sjæls Tilstand. Jeg har set ham i meget trange Kaar, under hvilke de fleste vilde have forsaget; men ikke hørte jeg ham klage, altid var han barnlig glad i Herren, ligesaa vis paa, at Gud vilde hjælpe ham, som om han havde haft sin Kiste fuld af Guldpenge, og hans Haab blev heller ikke skuffet.«

Disse Ord tegner os et smukt Billede af Rasmus Knudsen, og nogle Aar efter (1848) skriver den blinde Lægprædikant Jens Dyrholm, som paa den Tid boede i Simmerbølle paa Langeland, en Sang om Hjemmet, hvis første Vers ogsaa bør nævnes:

»Paa Vantinge Sletter der stander en Bolig,
 hvo den haver gæstet, forglemmer ej let
 den Mand og den Kvinde, som elsker saa trolig
 Immanuels Vunder, hans Skikke og Ret;
 ved Sandhedens Stjerne de vandrer saa gerne
 og tager med Glæde mod Sandhedens Venner,
 som Jesum korsfæstet til Salighed kender.«

Efterhaanden, som Aarene gik, blev Hjemmets økonomiske Kaar bedre, og Børnene voksede op til dygtige Mennesker, som ogsaa i religiøs Henseende fulgte i Forældrenes Fodspor. Den ældste Søn, Knud Rasmussen, født 22' Sept. 1820, blev Smed i Vantinge hos sin Morbroder Mikkell Jensen (Smed), hvis Kone tillige var hans Faster, og efter Morbroderens Død blev han selv Mester i Smedien. Mikkell Smed og hans Hustru havde selv et Par Sønner, men ingen af dem lærte Faderens Haandværk. Den ene af dem, Jens Mikkelsen, blev gift med en af Kristen Kolds Søstre, Anna, og boede i Thisted, indtil de begge to paa een Gang blev stangede ihjel af en uvan Tyr, d. 2. Okt. 1890.

Den anden af Rasmus Knudsens Sønner, Jens Rasmussen, født 5' Maj 1823, lærte Væverhaandværket og hjalp Faderen, indtil han blev indkaldt som Soldat, da Krigen udbrød i 1848. Han var blevet forlovet med en ung Pige, Mette, fra »Maren Lavses« Gaard i Nybølle, og deres Bryllup var bestemt, da Indkaldelsesordren kom. Det var et tungt Slag, først og fremmest for de to unge, men ogsaa for Forældrene, især da Jens Rasmussen har en dunkel Anelse om, at han ikke mere skal vende tilbage. Dette siger han flere Gange i sine Breve hjem og ligeledes i et Afskedsdigt til sine kære:

»I elskelige, tungt mit Hjerte slaar,
 jeg synes, at Dødsenglen mod mig gaar
 og farer brat paa sorte Vinger frem;
 jeg kommer vist ej mer til Fædrehjem.

Farvel, farvel, du kære Vennekreds,
 hvor jeg var lykkelig og vel tilfreds,
 hvor mine gyldne Aar svandt hen i Fred,
 og hvor jeg smagte Herrens Miskundhed.

Farvel, Farvel, du elskelige Mø,
 som jeg har kaaret mig paa Verdens Ø;
 i Ægtestand det var vort Haab og Lyst
 at leve til hverandres Hjælp og Trøst.

Det aner mig, der bliver intet af,
 i Felten vist jeg finde vil min Grav;
 Og Gud i Naade ved en salig Død
 vil frelse mig fra Verdens Synd og Nød.«

Jens Rasmussen var indkaldt til at gøre Tjeneste ved 3' Jægerkorps, og igennem de Breve, han har skrevet hjem, faar man et ganske godt Billede af ham. Han førte ogsaa Dagbog, men fortæller i et Brev, at han en Dag overlod Papiret til Auditøren, som var i stor Trang for noget at skrive paa; »men hvis Lejlighed gives, er det min Hensigt igen at faa det oprettet,« skriver han et Sted. Det fik han imidlertid ikke.

Efter Brevene at dømme havde Jens Rasmussen let ved at indordne sig under Forholdene. I et Brev af 14' April 1848 skriver han saaledes: »I seks Døgn har jeg ikke været af Klæder eller Fodtøj, men aldrig saa snart forbi, lige saa hurtigt glemmt.« En anden Dag fortæller han, at han var ved at tabe Modet, da han ikke havde andet at spise end tørt Brød; da han imidlertid ser, at flere Jægere heller ikke har andet,

men drikker dygtig Brændevin til, tænker han: du maa drikke Vand til, og udbryder saa: »Synd og Skam var det at være misfornøjet, da jeg dog havde Brød. Hvad skal Herren gøre ved os, saadanne fortrædelige Børn? Er vi ikke i Slægt med Israels Børn, som fordem knurrede mod Herren? Jo visselig, han er nødt til at drive os omkring for vor Genstridigheds Skyld.«

Hans Kærlighed til Fædrelandet finder flere Steder smukke Udtryk: »Saa vil vi kæmpe til det sidste for vort elskede Fædreland;« »saa vil jeg med Guds Hjælp kæmpe for vort elskede Fædreland; vi er alle paa vor Post, hver i sin Kreds, og Herren give Sejr!« Ja, den 6' Maj skriver han til sin Kæreste: »Maaske der venter vort Danmark haarde Tugtelse, og kunde jeg saa ikke taale at gaa disse igennem, var det en stor Naade og Kærlighed af den grundgode God, om han vilde kalde mig fra denne Graads Dal hjem til sin evige Hvile.«

At han var en tapper Soldat er der vist ingen Tvivl om; flere Gange fortæller han om farlige Ture, han var med paa, og meget hurtigt blev han forfremmet til Overjæger. Derom hedder det i et Brev af 27' Maj: »Jeg har det ellers ret godt i denne Tid; jeg er blevet Overjæger for to Dage siden og faar dobbelt saa megen Lønning, som medens jeg var menig, og min Spise og Drikke er som Underofficerernes hver Dag; men her blev megen Misundelse over, at jeg, som først var blevet Jæger i denne Tid, blev taget frem for saa mange, som var blevet det for flere Aar siden, men der blev ikke spurgt de menige om, hvem der skulde være det; thi alle, baade Officerer og Underofficerer, stemte paa mig.«

Understrømmen i alle hans Breve er dog hans faste Tro paa Gud. Han fortrøster sig helt til Guds Forsorg og tager alt som Tilskikkelser fra ham: »Jeg er Frelserens, og han er min, lad saa Døden komme, naar den vil, og skal jeg gaa igennem Lidelser, saa gaar han med og bærer Byrderne, men jeg føler det syndige alt for meget; thi naar jeg ser Skytten trodsigt at strække sit Gevær og række det mod mig, da ængstes Kødets og vilde gerne være Døden kvit, og det lader, som det ikke har været uden med Munden, jeg har sjunget:

»Det er min Tro og stadigt Haab,
mit Alvor og mit Hjertes Raab:
Kom snart, o Jesus lille.«

Dog efter det indvortes Menneske vil jeg, som Herren vil, og lad det saa gaa, som ham behager. Jeg ved, om han giver eller tager, saa er han hjerte-mild og huld.«

Jens Rasmussen beklager sig flere Steder over, at der ingen Præster er ved Hæren. Saaledes den 27' Maj: »Jeg synes, det er mig paafaldende, at ingen kan tage hertil som lærd, da man har alt, uden nogen, som forkynder Guds levende Ord; thi her er ikke at tænke sig, at en Lægmand kan faa noget indført. Derimod tror jeg, at en studeret godt fik Lov til at holde Tjeneste, hvis der var nogen.« Og et andet Sted: »Men som før er sagt, Præster er her ingen af.«

»Dybt blev han dog saaret og
rørt ved den Smerte,
den Jammer og Ynk, som i
Felten han saa,
hvor Guds Ord var fremmed for
Krigernes Hjerte,

de vilde som før udi Verdens Lyst gaa;
 og ingen der vare til dem at forklare,
 hvorledes de maatte til Gud sig omvende
 for salig at vandre for Krigens Elendek

skriver Jens Dyrholm i et Mindedigt over ham (Juni Maaned 1848).

Det er underligt, at slet ingen Feltpræster blev udnævnt, da Krigen udbrød. Pastor Højer-Møller (»En gammel Feltpræst«) siger i sin Bog »Præsten i Krigen«, at det muligvis var en Førglemmelse af den Mand, som stod i Spidsen for Hærledelsen.

I et Brev af 14' April fortæller Jens Rasmussen om Slaget ved Bov og slutter med følgende Ord: »Det var mig en underlig Dags Arbejde at komme et Menneske Skud nær; men Herren styrkede mig, saa jeg gik det temmelig rolig igennem. De var meget stive disse Tyskere og holdt imod til det yderste, og da vi havde drevet dem til Flensborg, og de ikke kunde væрге sig, drog de ind i en stor Mølle og skød ud, hvad de kunde; men vi blev dem ogsaa her for voksne, saa de strakte Gevær, og de fleste blev i Live. Her var 160 i dette Hus, og med Be-
 drøvelse saa jeg, hvad jeg ikke kunde have tænkt, at mange af disse var fine og velklædte Personer, som frivillig var gaaet med, og som var studerede, og disse blev straffede alvorligt som velfortjent.« Om Slaget ved Slesvig staar der den 26' April: »Her var Fjenderne os for mægtige, og vi maatte retirere; her var en daarlig Plads for mange af os, vi fandt Vandet bag os og Fjenden for os, og med Sorg tænker jeg paa denne Dag.« Den 28' Maj var han med i en Fægtning i Sundeved, og her blev han ramt af en Granatstump i Hovedet. Han var dog ikke haardere

saaret, end han bad om, at de mere haardt saarede maatte blive forbundet først. Han blev saa ført til Sønderborg Lasaret, hvor han blev opereret; men det viste sig, at han var mere medtaget, end man først antog, og han døde den 30' Maj 1848. Hans Fader og en Broder rejste derover for at se ham og følge ham til det sidste Hvilested. Den 7' Juni bekendtgør Rasmus Knudsen i »Fyns Stiftstidende« Sønnens Død med følgende Ord, som nok kunde have Ærinde saavel til den enkelte som til Landets Styrelse:

»En uforglemmelig Søn har Herren kaldt til Hvile, Overjæger Jens Rasmussen, Vantinge, af 3' Jægerkorps. I Guds Vilje skal jeg med den Glæde, han selv skænker mig, hengive mig; men eet hviler tungt paa mit Bryst. Min Søn, som faldt ved Fægtningen i Sundeved den 28', udtaler endnu i sit Brev fra den 27' Savnet, at der ingen Sjælesørger er ved Hæren. Han udtaler i samme Brev Haabet om den næste Dag, som var en Søndag, at komme i Kirke, og jeg vil nære det glade Haab, han kom til de Helliges Kor. Men hvorfor gøres der ikke noget, at de, som undgaa Fjendens Kugler, kunne faa Frelsens Evangelium at høre? Hvorfor skulle saa mange Mennesker stadig have Døden for Øje og ikke høre en Klang af Livets Evangelium? Er det fordi ingen Præst vil underkaste sig de Møjsommeligheder, der kunde følge med Feltliv, og som Kristi Stridsmand følge med Kongens Stridsfolk? Eller hvis er Skylden? Jeg er Lægmand og til Aars; dog kunde nogen Præst have Gavn af, at jeg fulgte med og stod ham bi i Gerningen, da var jeg villig til at forlade Hus og Hjem. Men saa snart Herren vil det, at der skal Præster med, da kommer der vel ogsaa, og det flere end een.«

Disse alvorlige Ord gav Anledning til en Debat i Bladene og en Adresse til Kongen, som allerede den 22' Juli 1848 udstedte en Forordning om, at der kunde ansættes Feltpræster ved Armeen, og P. F. Hammerich blev Feltprovst. 1849 indgik en ny Adresse med 1850 Underskrifter til Kongen om at faa endnu flere Præster ansat »til at forsyne Hæren med den gejstlige Tjeneste.«

Den tredie af Rasmus Knudsens Sønner, Lars Rasmussen, f. 1' April 1827, fik heller ikke Lov til at blive hjemme, men blev indkaldt d. 1' December 1848 for først at vaabenøves i Nyborg og derefter sendes til Fronten. Allerede den 1' Februar er han paa Als. Hans Dagbog, som er ført punktligt fra Dag til Dag, er endnu i Familiens Eje. Den 23' April 1849 deltager han i Fægtningen ved Kolding, og herom skriver han: »Vi kommer til Kolding Kl. 9, og det varer kun et Øjeblik, før vi kommer med og bliver trukken om bag en Bakke, hvor Tyskerne har rigtigt Anlæg paa os, og der faldt ogsaa mange. Vi kommer hen i en lille Skov, Fjenden retirerer da ind i Byen, og vi efter dem. Vi faar dem ogsaa ud af Byen, men det gaar haardt paa; vor Major blev skudt og en Løjtnant og omtrent 40 menige af vort Kompagni. Kl. 12 stiller vi paa Torvet, de fyrer uafladelig med Granater, saa Byen bliver meget brændt. Vi retirerer da ud af Byen hen bag en Bakke. Jægerne kommer ogsaa, og Byen er snart besat af Fjenden.« Siden kom han til Fredericia, hvor han den 3' Juni skriver: »Tyskerne fyrer fra 7 Batterier; det er mageløst at høre, hvor de fyrer fra begge Sider med Kanoner. Til Kl. 1½ har Tyskerne fyret 416 Skud, og de bliver ved lige til Kl. 6—7 Aften.« Den

sidste Dag, han skriver i Dagbogen, er den 5' Juli, hvor han slutter med følgende Ord: »Der bliver ved at rykke Tropper hertil (Fredericia), saa der forestaar vist en haard Kamp.« Dagen efter stod saa Slaget ved Fredericia; Lars Rasmussen faldt ikke, men da han 7' eller 8' Juli kom over til Fyn, faldt han pludselig død om under Marschen.

»Men skal jeg end som Jens, min Broder kær,
i fremmed Land for Kugler eller Sværd,
min arme Krop til Hvile lægge hen,
i Himlen vist Gud samler os igen«,

skrev han i en Afskedssang til Hjemmet, før han drog bort derfra. Hans Hvilested blev dog Fyns Jord.

Naar dertil kom, at Rasmus Knudsen ogsaa mistede en Søstersøn i Krigen, maa det jo siges, at Familien blev haardt ramt, men Sorgen og Savnet blev baaret, som det kan bæres af dem, der hviler i Ordet: »Kaster al eders Sorg paa Herren; thi han har Om-sorg for eder.« Da Soldaterne fra Vantinge kom hjem ved Krigen Slutning, blev der holdt Fest for dem paa Torbygaard, og her holdt Rasmus Knudsen en gribende Tale til dem, en Tale, som sent gik dem af Minde.

Rasmus Knudsens tre Døtre: Maren, Karen og Ane blev alle gifte med Mænd fra Omegnen, hvor deres Slægt til Dels endnu opholder sig. Den yngste, Ane, hjalp i mange Aar Faderen med at væve og arvede Huset paa Vantinge Mark, hvor hun døde 1911. Hun var gift med Husmand og Væver Rasmus Martin Jørgensen, som nu bor i Vantinge, efter at han for faa Aar siden solgte det gamle Hjem.

Efter Krigen i 48 gik Livet mere sin stille Gang.

Forfølgelserne og Forhaanelserne, som Forsamlingsfolkene ofte havde været udsat for, var nu ophørte. Hans Agerbeek var i 1841 forflyttet til sit Barndoms-hjem i Østerhæsinge og Hillerslev, og hertil strømmede nu Folk i store Skarer og deriblandt ogsaa Rasmus Knudsen og hans Familie. I Feltbrevene fra Jens Rasmussen hedder det stadig: »Hils nu endelig Pastor Agerbek«, og ligeledes er der Hilsener til Mads Forpagter og andre Trosfæller.

Til Slutning skal dog bemærkes, at inden Rasmus Knudsen døde, var han traadt ud af Folkekirken og gaaet i en Frimenighed, vistnok Grunnets. Flere af Forsamlingsfolkene fra denne Egn kom ellers efterhaanden til at høre til Ryslinge Valgmenighed, hvor Vilh. Birkedal var Præst. Andre sluttede sig nær til Johannes Clausen, som var Præst ved Sognekirken i Ryslinge; men naar Rasmus Knudsen valgte Frimenigheden, maa han jo have haft sine særlige Grunde dertil. En stor Del af hans Slægt hører nu til Baptistmenigheden.

Hans Hustru døde 1862, og selv blev han stedt til Hvile paa Vantinge Kirkegaard den 20' December 1867. Det var et rigt og velsignet, men ogsaa haardt prøvet Liv, som med ham gik i Graven. Han er en af dem, hvis Navn ikke helt skal glemmes, fordi han i en kold og død Tid var med til igen at bringe Guds Ord til Højborgs. Ja, Ære være dem, som stred for deres jordiske og himmelske Fædreland.
